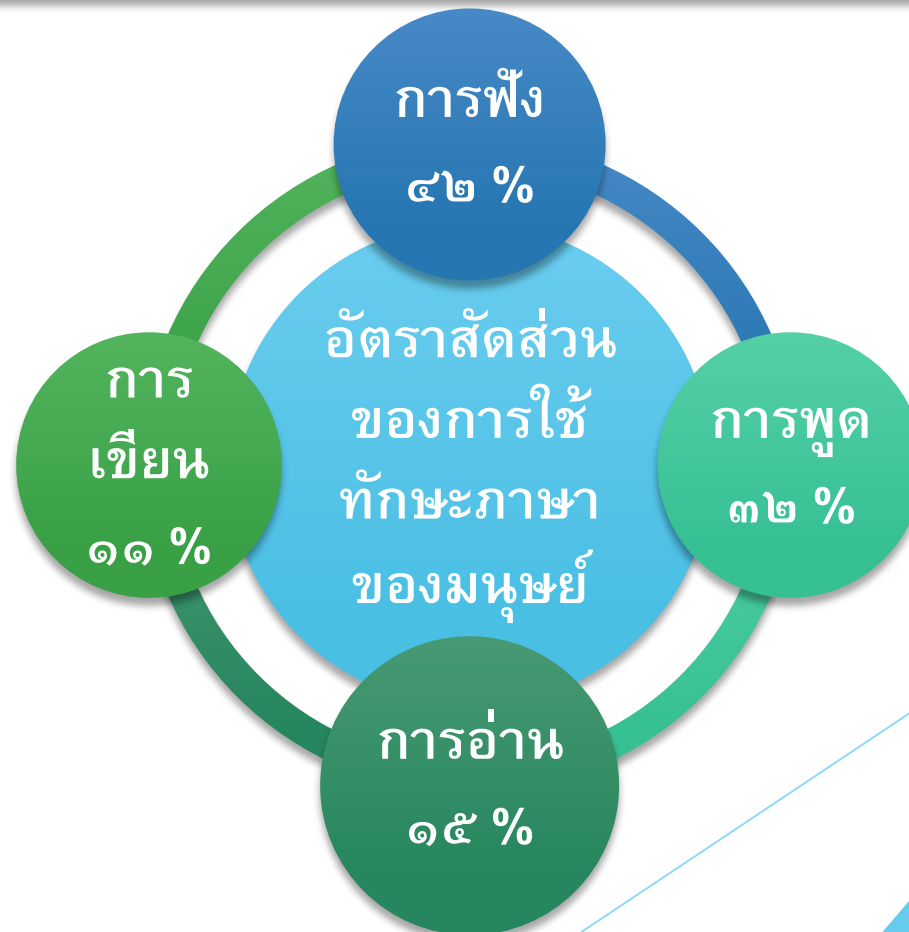

บทที่ ๓
การพัฒนา
ทักษะการฟัง

การฟัง

มนุษย์ใช้เวลาในการฟัง ๔๐-๕๐ % ของเวลาที่ใช้ในการสื่อสาร
หรือใช้เวลา ๑ ใน ๓ ของเวลาทั้งหมดที่มนุษย์ตื่นอยู่ในวันหนึ่ง ๆ

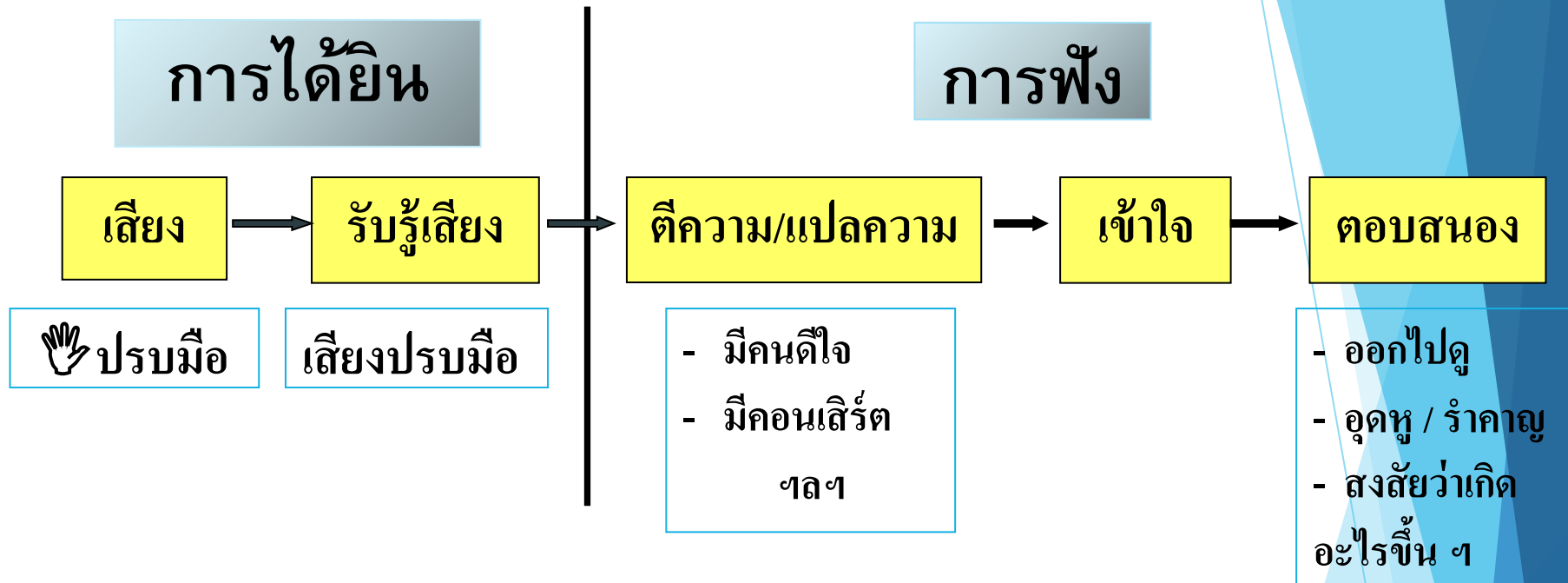
ความรู้พื้นฐานของการฟัง

ความหมายของการฟัง

การฟัง หมายถึง กระบวนการรับสารผ่านคลื่นเสียงต่าง ๆ ที่เข้าทางโสตประสาทจนเกิดเป็นการได้ยิน การรับรู้ของสมอง และความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ตามลำดับ การที่ผู้ฟังจะเข้าใจเรื่องที่ได้ยินจะต้องอาศัยทักษะการคิด โดยการแยกแยะเสียงเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์ของตนเอง จากนั้นก็ตีความหรือแปลความหมายของเสียงที่ได้ยิน จนทำให้เกิดความเข้าใจใน

เสียงนั้น และสามารถสรุปสิ่งที่ฟังรวมทั้งสามารถ
นำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ แต่ถ้าหากสารที่ได้ยิน
ไม่ชัดเจน เนื่องด้วยสาเหตุต่าง ๆ จนทำให้ผู้ฟังไม่
สามารถเข้าใจความหมายได้ การฟังนั้นจะเป็นการ
ฟังที่ไม่สมบูรณ์ และไม่ถือว่าเป็นการฟัง แต่จะเป็น
เพียงการได้ยินเท่านั้น

► การฟังกับการได้ยิน

กระบวนการฟังเป็นขั้นตอนที่ต่อจากการได้ยิน การได้ยินจะสิ้นสุดเพียงระดับการรับรู้เสียง แต่การฟังนั้น เมื่อผู้ฟังเกิดการรับรู้เสียงแล้ว จะต้องใช้กระบวนการทางสมองในการตีความและแปลความเสียงที่ได้ยินนั้นออกมา ทำให้เกิดความเข้าใจและตอบสนองสารที่ได้ฟัง

ความแตกต่างระหว่างการฟังกับการได้ยิน

การได้ยิน

๑. ใช้วัยวะการรับเสียง
๒. รับเสียงโดยอัตโนมัติ
/ ไม่ได้ตั้งใจฟัง
๓. ไม่ต้องใช้กระบวนการทางสมองในการทำความเข้าใจเสียง
๔. ไม่ต้องแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง

การฟัง

๑. ใช้วัยวะการรับเสียง
๒. เป็นการรับเสียงที่เกิดจากความสนใจ / ตั้งใจฟัง
๓. ใช้กระบวนการทางสมองในการทำความเข้าใจเสียง
๔. แสดงปฏิกิริยาตอบสนอง

ความสำคัญของการฟัง

๑. การฟังทำให้เข้าใจสารได้อย่างครบถ้วน
๒. การฟังเป็นพื้นฐานของสมรรถภาพทางความคิด
๓. การฟังช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาด้านอื่น ๆ
๔. การฟังเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
๕. การฟังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และช่วยให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
๖. การฟังก่อให้เกิดสมาธิ

๗. การฟังช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

๘. การฟังช่วยสร้างความเพลิดเพลิน ความ
จรรโลงใจ ความซาบซึ้ง คลายความเครียด และ
สามารถสร้างจินตนาการ

๙. การฟังเป็นการแสดงมารยาทที่ดีในการเข้า
สังคม ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ และช่วยฝึกฝนตนเพื่อ
เป็นคู่สนทนาที่ดี

ประเภทของการฟัง

๑. การฟังโดยพิจารณาจากกระบวนการสื่อสาร แบ่งได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

๑.๑ การฟังการสื่อสารแบบทางเดียว เช่น การฟังบรรยาย การฟังเพลง ฟังรายการวิทยุ การฟังการกล่าวสุนทรพจน์ เป็นต้น

๑.๒ การฟังการสื่อสารแบบสองทาง เช่น การสนทนา การคุยโทรศัพท์ เป็นต้น การฟังประเภทนี้ ผู้ฟังควรพัฒนาทักษะการฟัง การจับใจความสำคัญ และพัฒนาทักษะการพูดควบคู่ไปด้วย

๒. การฟังโดยพิจารณาจากการตอบสนองของผู้ฟังเป็นหลัก

๒.๑ การฟังโดยผู้ฟังมีส่วนร่วมโดยตรงในการตอบสนองการสื่อสาร

๒.๑.๑ การฟังการสื่อสารบุคคล

- การสื่อสารมีจำนวนบุคคลไม่เกิน ๒ คน ทำหน้าที่เป็นผู้รับสารและส่งสารโต้ตอบกัน เช่น การทักทาย การสนทนา การคุยโทรศัพท์ การสัมภาษณ์ ฯ

๒.๑.๒ การฟังการสื่อสารกลุ่มเล็ก

- การสื่อสารลักษณะนี้เป็นการสื่อสารที่มีบุคคลเข้าร่วมสื่อสารมากกว่า ๓ คน
- วัตถุประสงค์ของการฟังการสื่อสารภายในกลุ่มมักเป็นการฟังเพื่อรับทราบข้อตกลง รับทราบเป้าหมาย หรือร่วมตัดสินใจ
- เช่น อภิปรายกลุ่ม, การประชุมปรึกษาหารือแก้ไขเรื่องต่าง ๆ

๒.๒ การฟังโดยผู้ฟังไม่มีส่วนร่วมโดยตรงในการตอบสนอง การสื่อสาร

๒.๒.๑ การฟังการสื่อสารกลุ่มใหญ่

- เป็นการฟังสื่อสารสาธารณะ
- การรับสารและส่งสารในที่ชุมนุมชน

เช่น

- การบรรยายสรุป
- การชี้แจงต่อที่ประชุม
- การปราศรัยหาเสียง
- การแสดงปาฐกถา
- การอภิปรายสาธารณะ

๒.๒.๒ การฟังจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

➤ เป็นการฟังสื่อผ่านเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น

- วิทยุ
- โทรทัศน์
- ภาพยนตร์
- อินเทอร์เน็ต

ความมุ่งหมายของการฟัง

๑. การฟังสารประเภทให้ความรู้

ที่มา: <https://sites.google.com/site/tanatas115/withi-sxn-baeb-brryay-lecture-method>

- ได้แก่ การฟังอภิปราย การฟังบรรยาย การฟังสัมภาษณ์ การฟังข่าว บทความ สารคดี ความรู้ทางวิชาการ ความรู้ทั่วไป
- การฟังสารประเภทนี้เป็นการฟังเพื่อเก็บเนื้อหาสาระของเรื่อง ต้องใช้วิจารณญาณไตร่ตรอง พิสูจน์วิเคราะห์หาเหตุผล แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นให้ได้

หลักการฟังสารให้ความรู้

- ฟังอย่างตั้งใจและฟังตลอดทั้งเรื่อง
- จดบันทึกประเด็นสำคัญ เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาของสารและไว้เตือนความจำ
- พยายามจับใจความสำคัญของเรื่องให้ได้
- วิเคราะห์และตีความสารที่ได้ฟัง
- ฟังแล้วลองตั้งคำถามหรือนำเสนอประเด็นที่ต้องการอภิปราย
- พิจารณาถ้อยคำภาษามีลักษณะอย่างไร
- หลังการฟังควรทบทวนสิ่งที่ได้ฟัง

๒. การฟังสารประเภทโน้มน้าวใจ

ที่มา: <https://www.prachachat.net/marketing/news-866750>

- ได้แก่ สารที่เป็นการโฆษณา เป็นข้อความหรือเรื่องราวที่มีเนื้อหาชักจูงใจให้ผู้ฟังยอมรับความคิด คล้อยตาม เชื่อถือ จนถึงปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารต้องการ เช่น คำขวัญ คำเชิญชวน คำโฆษณาสินค้า คำโฆษณาชวนเชื่อ

- สารประเภทนี้ผู้ฟังจะต้องใช้วิจารณญาณมากกว่าปกติ ไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน และรอบคอบก่อนตัดสินใจ

หลักการฟังสารโน้มน้าวใจ

- ตั้งใจฟังตลอดทั้งเรื่อง
- แยกแยะว่าผู้พูดมีจุดหมายอย่างไร
- พิจารณาว่าจุดมุ่งหมายนั้นดีหรือไม่ เป็นประโยชน์หรือไม่
- ใช้วิจารณญาณในการฟัง พิจารณาความสมเหตุสมผล
- พิจารณาการใช้ภาษาว่าเป็นอย่างไร
- ประเมินค่าว่าควรเชื่อถือหรือนำไปปฏิบัติตามหรือไม่
ไม่ควรคล้อยตามง่าย ๆ

๓. การฟังสารประเภทจรรโลงใจ

ที่มา: <https://watpacph.org/2010-07-28-20-12-46-2/>

- สารจรรโลงใจ คือ สารที่ช่วยยกระดับจิตใจผู้ฟังให้สูงขึ้น ทั้งในด้านความงาม (สุนทรียภาพ) และด้านศีลธรรม จรรยา เช่น ปาฐกถาธรรม เทศนา สุนทรพจน์ เป็นต้น

๓. การฟังสารประเภทจรรโลงใจ (ต่อ)

- รวมถึงสารที่ทำให้ความสนุกสนานบันเทิงใจ ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกผ่อนคลายจากความเครียด เช่น การฟังเพลง ฟังละครวิทยุ ฟังการแสดงตลก ฟังเรื่องเล่าจากผู้มีประสบการณ์ ฟังทำนองเสนาะ ฟังนิทาน นิยาย เป็นต้น
- ข้อสำคัญของสารประเภทนี้ คือ ผู้ฟังต้องใช้วิจารณญาณไตร่ตรองสารที่ฟังให้ถี่ถ้วนเพื่อเล็งเห็นประโยชน์ของสาร แล้วจึงนำไปปฏิบัติหรือนำไปประยุกต์ใช้ จึงจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากการฟังสารประเภทนี้

หลักการฟังสารจรโลงใจ

- ตั้งใจฟังและฟังให้ตลอดทั้งเรื่อง
- จับสาระสำคัญของสารให้ได้ว่าต้องการสื่อความหมายอะไร โดยการฟังอย่างเข้าใจ
- พิจารณาสารที่ได้ฟังว่ามีเหตุมีผลสอดคล้องกันอย่างไร
- พิจารณาลักษณะการใช้ภาษาว่าเป็นอย่างไร เหมาะสมกับเนื้อหาหรือไม่
- หลังการฟังผู้ฟังควรทบทวนว่าสารที่ได้ฟังนั้นมีประโยชน์อย่างไร ควรแก่การนำไปปฏิบัติตามหรือไม่

แบบทดสอบความเข้าใจ

จงฟังวิดีโอที่ส่งต่อไปนี้ว่าแสดงความมุ่งหมายของการฟังข้อใด

๑. การฟังสารประเภทให้ความรู้
๒. การฟังสารประเภทโน้มน้าวใจ
๓. การฟังสารประเภทจรรโลงใจ

๑.

<https://www.youtube.com/watch?v=yfwmC7X44LM>

๒.

<https://www.youtube.com/watch?v=z8w09BRJJ38>

๓.

<https://www.youtube.com/watch?v=ZuEUILOvLC8>

ขั้นตอนของการฟัง

๑. ผู้ฟังเข้าใจเรื่อง
๒. ผู้ฟังจับประเด็นสำคัญของเรื่อง
๓. ผู้ฟังวิเคราะห์เรื่อง
๔. ผู้ฟังตีความเรื่อง
๕. ผู้ฟังประเมินค่าเรื่อง
๖. ผู้ฟังนำเนื้อหาข้อคิดจากเรื่องที่ฟังไปใช้ประโยชน์

การฝึกทักษะการฟังให้มีประสิทธิภาพ

๑. ขั้นตอนการฟัง

๑.๑ ผู้ฟังควรตระหนักถึงจุดมุ่งหมายการฟังให้ชัดเจน

๑.๒ ผู้ฟังจะต้องทราบว่า การฟังนั้นเป็นการฟังจากบุคคล โดยตรงหรือฟังจากสื่อ

๑.๓ ผู้ฟังจะต้องเตรียมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังล่วงหน้าพอสมควร

๑.๔ ผู้ฟังควรเลือกที่นั่งฟังในตำแหน่งที่มองเห็นผู้พูด ได้ยินเสียงผู้พูด และมองเห็นภาพฉายประกอบการบรรยายชัดเจน

๑.๕ ผู้ฟังควรเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการบันทึกการฟังให้ครบถ้วน

๒. ขั้นตอนฟัง

๒.๑ ผู้ฟังต้องตั้งใจฟัง พร้อมกับทำความเข้าใจและจับใจความสำคัญของเรื่องราว

๒.๒ ผู้ฟังต้องมีสมาธิขณะฟัง พร้อมกับใช้สติปัญญาคิดตามเรื่องที่ ได้ฟังและจดจำเรื่องราวนั้น

๒.๓ ผู้ฟังต้องมีมารยาทขณะฟัง

๒.๔ ผู้ฟังต้องมีปฏิภิกิริยาสัมพันธ์กับผู้พูด โดยการใช้อวัจนภาษา แสดงการตั้งใจฟัง เข้าใจในเรื่องที่ฟัง หรือใช้อวัจนภาษาด้วยการซักถามข้อสงสัย

๒.๕ ผู้ฟังควรวางใจเป็นกลาง หลีกเลียงอคติใด ๆ ต่อผู้พูด หรือต่อเรื่องที่ฟัง

๒.๖ ผู้ฟังควรจดบันทึกสาระสำคัญของคำบรรยาย

๓. ขั้นหลังการฟัง

๓.๑ ผู้ฟังควรจะทบทวนเรื่องราวที่บันทึกไว้ขณะฟังทันทีที่มีโอกาส เพราะจะได้เขียนเพิ่มเติมในส่วนของคุณความที่ยังไม่สมบูรณ์ และยังทำให้จดจำสาระของเรื่องราวได้อย่างแม่นยำ

๓.๒ ผู้ฟังควรนำเรื่องราวที่ได้ฟังไปสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน ๆ เพื่อทำให้มีความคิดกว้างไกล และทบทวนความรู้ความเข้าใจของตนเองกับผู้อื่น

ลักษณะการฟังที่ดีและลักษณะการฟังที่ไม่ดี

ลักษณะการฟังที่ดี

- ฟังอย่างตั้งใจและมีสมาธิในการฟัง
- มีจุดมุ่งหมายในการฟัง
- ฟังแล้วจับประเด็นให้ตรงกับจุดมุ่งหมายในการฟัง
- มีความพร้อมในการฟัง

- สนใจผู้พูด และไม่กระทำสิ่งใดที่ไม่ให้เกียรติผู้พูด
- ฟังโดยไม่มีความลำเอียงต่อผู้พูด และต่อเรื่องที่ฟัง
- หากผู้ฟังไม่เข้าใจควรหาโอกาสซักถามที่เหมาะสม

ลักษณะการฟังที่ไม่ดี

- คิดเอาเองว่าเรื่องที่ฟังไม่น่าสนใจ
- ชอบวิพากษ์วิจารณ์วิธีการพูดของผู้พูด
- ชอบวิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาของสารที่ได้ฟังไปด้วย
- เลือกฟังเฉพาะบางตอน
- เลือกฟังเฉพาะข้อเท็จจริงเท่านั้น
- ฟังแล้วคิดคัดค้านอยู่ในใจตลอด

- เสแสร้งว่าฟังเข้าใจ
- สนใจจุดใดจุดหนึ่งของการพูดมากเกินไป
- ให้ความสนใจต่อสิ่งรบกวนภายนอก
- ปล่องยให้คำพูดที่สะท้อนอารมณ์เกาะกินใจตนเองมากเกินไป
- ฟังโดยคิดเอาเองล่วงหน้า
- ไม่มีมารยาทในการฟัง

คลิปสาวคุ้ยโทรศัพท์เดินข้ามถนน ถูกรถชนกระเด็น

มารยาทในการฟัง

มารยาทในการฟัง

๑. เมื่อฟังอยู่เฉพาะหน้าผู้ใหญ่ ควรฟังโดยสำรวมกิริยา มารยาท ฟังด้วยความสุภาพเรียบร้อย และตั้งใจฟัง
๒. การฟังในที่ประชุม ควรเข้าไปนั่งก่อนผู้พูดเริ่มพูด โดยนั่งที่ด้านหน้าให้เต็มก่อนและควรตั้งใจฟังจนจบเรื่อง
๓. ให้เกียรติผู้พูดด้วยการปรบมือ เมื่อมีการแนะนำตัวผู้พูด หรือขอบคุณผู้พูด
๔. หากมีข้อสงสัยเก็บไว้ถามเมื่อมีโอกาสและถามด้วยกิริยาสุภาพ

๕. ระหว่างการพูดดำเนินอยู่ควรรักษาความสงบเรียบร้อยด้วยการฟังอย่างสงบสุขุม ไม่ทำเสียงรบกวนผู้อื่น
๖. มีปฏิกิริยาตอบสนองผู้พูดอย่างเหมาะสม
๗. ฟังด้วยความอดทน
๘. ไม่แอบฟังการสนทนาของผู้อื่น

หลักปฏิบัติในการฟังตามสถานการณ์ต่าง ๆ

การนั่งฟัง

- นั่งฟังด้วยความสุภาพเรียบร้อย
- ไม่นั่งไขว่ห้าง
- หากนั่งกับพื้นควรนั่งพับเพียบ
- ในขณะที่ฟังเทศน์ควรพนมมือ
- นั่งมือวางซ้อนกันบนนตัก
- ไม่ควรฟังพนัก
- ตามองผู้พูด

การยืนฟัง

- ขณะยืนฟังควรยืนตัวตรง สันเท้าชิด
- มือกุมประสานกันยกมือขึ้นเล็กน้อย
- ตามองผู้พูด
- ไม่ยืนอย่างสบายเกินไป
- ไม่เท้าสะเอว
- ไม่เท้าแขนบนโต๊ะ
- ไม่ยืนคำศีรษะผู้ใหญ่

การเดินทางหรือฟังผู้ใหญ่พูด

- ควรเดินเยื้องไปทางด้านหลังผู้ใหญ่
ด้านใดด้านหนึ่งเล็กน้อย
- ไม่เปลี่ยนด้านไปมา
- เดินด้วยความสำรวมและตั้งใจฟัง

แบบทดสอบความเข้าใจ

จงตอบว่าความข้อความต่อไปนี้ถูกหรือผิด

- ✓ 1. การฟังสารที่ให้ความรู้คือการฟังสารที่มุ่งให้สาระความรู้มากกว่าความเพลิดเพลิน
- ✗ 2. การฟังการวิงวอนขอร้องไม่จัดเป็นสารที่โน้มน้าวใจ
- ✓ 3. ผู้ฟังสารที่โน้มน้าวใจควรประเมินค่าเรื่องที่ได้ฟังทุกครั้ง
- ✓ 4. การฟังสารที่จรรโลงใจผู้ฟังควรทำจิตใจให้ผ่อนคลาย
- ✓ 5. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฟังจะช่วยให้ผู้ฟังจับประเด็นของเรื่องได้ง่ายขึ้น

แบบทดสอบความเข้าใจ (ต่อ)

- ✓ 6. การสังเกตสีหน้า น้ำเสียงของผู้พูดจะทำให้จับประเด็นของเรื่องได้ง่ายขึ้น
- ✗ 7. การฟังที่ดีผู้ฟังควรตั้งกรอบความคิดหรือคาดเดาเรื่องล่วงหน้าไว้
- ✗ 8. การฟังที่ดีผู้ฟังควรจดทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้พูดพูด
- ✓ 9. หลังการฟังผู้ฟังควรนำเรื่องได้ฟังมาพิจารณาทบทวน
- ✓ 10. เมื่อเดินสนทนากับผู้ใหญ่วควรเดินเยื้องไปด้านหลังเล็กน้อย

การฝึกจับใจความสำคัญจากการฟัง

การฟังเพื่อให้ได้รับความรู้นั้น ผู้ฟังที่ดีจะต้องจับใจความสำคัญให้ครบถ้วน รวมทั้งสามารถสรุปและนำมาจัดระเบียบความคิดตามความเข้าใจของตนเองได้ และตอบคำถามว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไรได้ ผู้ฟังต้องมีสมาธิ เมื่อฟังแล้วสามารถคิดตามไปด้วยในเวลาเดียวกัน

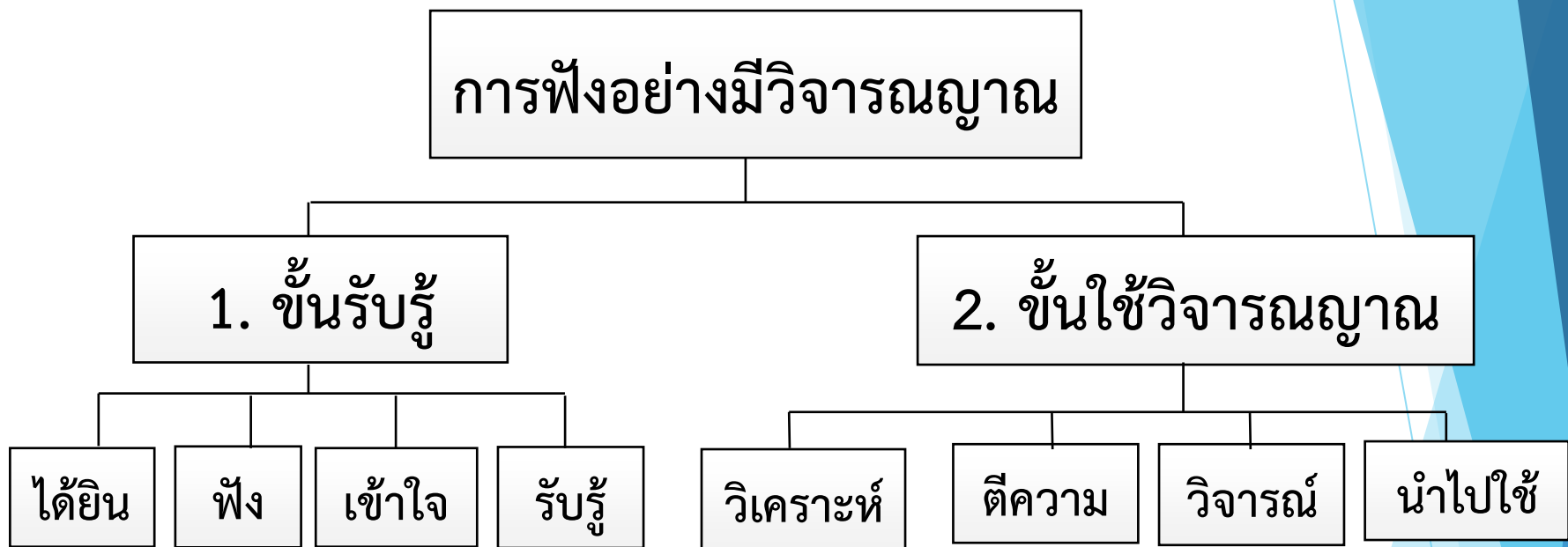
มาลองฝึกฟังจับใจความสำคัญกัน

<https://www.youtube.com/watch?v=TxV9BDIIC-4>

การฝึกทักษะการฟังลักษณะต่าง ๆ

๑. การฝึกการฟังเพื่อปฏิบัติตาม
๒. การฟังอย่างมีวิจารณญาณ
๓. การวินิจฉัยจากการฟัง

ภาพที่ 3.2 องค์ประกอบความสามารถในการฟังอย่างมีวิจารณญาณ

ที่มา : พงศ์เกษม สนธิไทย (2550: 2)

แบบฝึกหัด --ฟังเพลงที่ตนเองชื่นชอบ-- ** ชิ้นงาน 10 คะแนน**

ฟังเพลง 1 เพลง

- ▶ บอกข้อเท็จจริง
- ▶ ข้อคิดเห็น
- ▶ ข้อดี-ข้อเสีย
- ▶ สำนวนภาษา
- ▶ พัฒนาคูณภาพชีวิตอย่างไร

ตัวอย่าง เพลงหากันจนเจอ

